

Тетяна Бикова

ЩЕ ОДИН ВДАЛИЙ КРОК У ВИВЧЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ХУДОЖНЬОЇ КЛАСИКИ

РЕЦЕНЗІЯ НА ПІДРУЧНИК:

Історія української літератури XIX століття (40–60, 70–90 роки):
Підручник для студентів ВНЗ / За редакцією проф. В. Ф. Погребенника
/ Автори: Л. Дем'янівська, М. Конончук, В. Погребенник, А. Погрібний,
П. Хропка. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – 469 с.

Складність вивчення історії української літератури другої половини XIX ст. полягає в необхідності її розгляду в українознавчому контексті розвитку теоретичної думки, літературної критики, світової літератури цієї доби, з урахуванням дифузійних процесів естетичних систем різних видів мистецтва. Особливу увагу треба акцентувати на історичних, політичних та культурних обставинах, що склалися на означений період і коригували розвиток українського суспільства, визначали настрої і прагнення нації, її еволюційний поступ. Саме ці чинники є визначальними для осягнення питань еволюції таланту, жанрово-стильової своєрідності викладу матеріалу, розвитку традицій та рис новаторства, особливостей характеротворення, індивідуального стилю, провідних ознак домінант творчості українського письменства 40–60-х та 70–90-х років XIX ст.

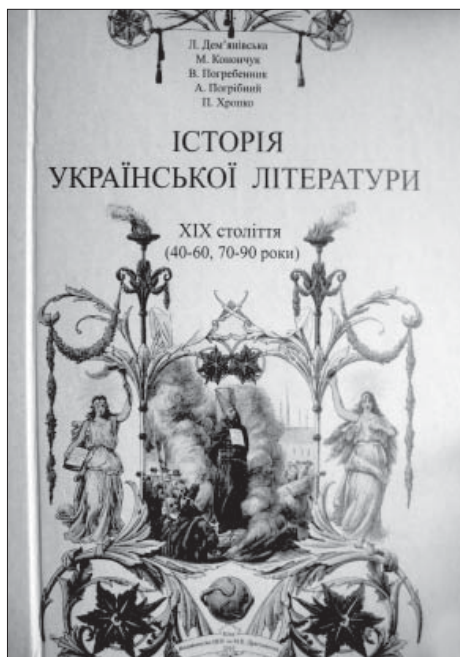
Саме тому вагомим внеском у розвиток української літературознавчої й педагогічної науки XXI століття стала поява нового підручника для студентів вищих навчальних закладів «Історія української літератури XIX століття (40–60, 70–90 роки)» за редакцією професора В. Ф. Погребенника, що вийшла у видавництві Національного педагогічного університету імені М. П. Дра-

гоманова наприкінці 2010 р. Ця вагома наукова і педагогічна праця стала своєрідним логічним продовженням виданої ще 1992 р. у видавництві «Либідь» «Історії української літератури перших десятиліть XIX століття» за редакцією П. П. Хропка, а також органічно влітається в загальний курс вивчення історії української літератури від давнини до сьогодення.

У такому творчому тандемі цей підручник дає сучасному студентству повне, не zdeформоване тоталітарним режимом уявлення про наше класичне національне письменство XIX ст., що в другу половину XIX ст. увійшло на ідеологічних засадах, сформульованих ще Тарасом Шевченком, – національної окремішності рідної культури й перспективності художнього слова.

Передусім відзначимо чітку логічну структуруваність презентованого видання – це два взаємопов'язані розділи: «Письменство 40–60-х років XIX ст. і культурне відродження України» та «Літературний процес 70–90-х років XIX ст.», кожен із яких відповідно поділено на окремі підрозділи-теми. Наприкінці тем уміщено список рекомендованої літератури, що не тільки дає змогу студентству побачити той матеріал, із яким працювали автори наукових розробок, а й має на меті залучити молодих дослідників і філологів до співпраці з підготовки зауваженого темарію.

Прикметною ознакою цього підручника є те, що автори не лише всеосяжно, об'єктивно розкривають у дослідженнях літературні «портрети» представників красного письменства, а й харак-

теризують усю багатокультурну добу, ознаменовану переходом від класичного романтизму через “запізнілий” до неоромантизму, від етнографічно-побутового до психологічного реалізму, від натуралізму до модернізму. Пропоноване видання побудоване на основі програм з історії української літератури 40–60-х, 70–90-х рр. ХІХ ст., створених професорами В. Ф. Порєбенником, А. Г. Погрібним та П. П. Хропком.

Авторський колектив підручника, відомий власним солідним науковим внеском у розвиток сучасного українського літературознавства, доклав чимало творчих якісних зусиль у його “портретну” наповненість. До наукової когорти залучено дослідження Л. С. Дем’янівської (Тарас Шевченко, Леонід Глібов, Михайло Старицький, Марко Кропивницький, Іван Тобілевич), М. М. Конончука (Іван Нечуй-Левицький), В. Ф. Погребенника (Тарас Шевченко, Микола Костомаров, Пантелеймон Куліш, Степан Руданський, Юрій Федькович, Іван Манжура, Іван Франко), А. Г. Погрібного (Борис Грінченко, Яків Щоголів), П. П. Хропка (Марко Вовчок, Олекса Стороженко, Анатоль Свидницький, Олександр Кониський, Панас Мирний, Павло Грабовський).

Відзначимо, що такий солідний список “портретних” розділів, а також стислий науковий розгляд особливостей перебігу літературного життя в 40–60-х й 70–90-х рр. допомагають студентству зорієнтуватись у літературному процесі доби, об’єктивно осягнути причини розквіту живого літературного організму України ХІХ ст., висвітлити специфічні умови та особливості розвитку національної літератури в її зв’язках із самим життям, сукупною власною традицією та в естетичній взаємодії з фольклором та іншими видами мистецтва.

В ідейному плані підручник наскрізь перейнятий долею України, своєрідним україноцентризмом представлених письменників своєї доби та

безпосередньо художнім матеріалом. Такий підхід до викладу основних думок посприяв авторам через використання літературознавчих концепцій минулого, що витримали випробування часом, і новітніх набутків “материкової” та діаспорної науки, у наповненні розвідок ідеями патріотичного, морально-етичного (на загальнолюдських і національних пріоритетах) виховання студентства.

Особливим здобутком підручника можна вважати не тільки висвітлення літературознавцями в “портретних” розділах особливостей життєтворчості письменників, їхнього внеску в ідеали свободи нації та людини, українську національну ідею та в художній прогрес. Відзначимо передусім наявність характеристики основних тенденцій літературного процесу доби романтизму, реалізму й передмодернізму, презентацію еволюції та ідейно-художніх здобутків митців слова, з’ясування специфіки творів, передбачених програмою для вивчення.

Окреслені риси і дають спроможність підручникові охопити своїм змістом увесь комплекс історико-літературного матеріалу, а всім шанувальникам української літературної класики поцінувати це видання за наукову об’єктивність, поважну джерельну і сучасну теоретико-літературну базу.

Саме тому зміст підручника такого ґатунку, як “Історія української літератури: ХІХ століття (40–60, 70–90 роки)” є свідченням спільної праці викладача і студента, глибокої віри в національну ідею, кращого знання рідної духовності, сприяє поглибленню студентських українознавчих студій, орієнтує передусім не на описовість і стереотипність в поцінуванні художніх явищ, а на аналітичність і творчий підхід як до відомого та застарілого, так і непізнанного, забутого, невідомого, удосконалює навички власного експериментаторства і відкриття.